

СЕКЦІЯ 2

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2020-39-4

УДК 339.137.01.021

Злидник М.І.*аспірант кафедри теоретичної та прикладної економіки**Львівського торговельно-економічного університету*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3430-4742>E-mail: Okssenyshtyn@gmail.com

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ВИРОБНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Стаття присвячена прогностичному оцінюванню нарощування експортного потенціалу вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції. Для його комплексного дослідження здійснено розрахунок показників використання цього потенціалу на рівні держави, а саме: географічної та товарної структури експорту; рівня експортної орієнтації; експорту на одну особу; експортної квоти; індексу внутрішньогалузевої торгівлі; індексу Хіршмана тощо. Багатопоказниковий аналіз експортного потенціалу агропродовольчих ринків дав змогу зробити такі висновки: по-перше, аналіз географічної структури експорту сільськогосподарської продукції засвідчує, що Індія у період сучасності є найбільшим експортним ринком для України та найбільшим торговельним партнером країн Східної Європи. По-друге, показники рівня експортної орієнтації засвідчили, що її рівень майже усіх продовольчих груп товарів усе ж доволі низький. По-третє, важливим показником для прогностичного оцінювання експортного потенціалу вітчизняного продовольчого комплексу є індекс концентрації експорту продовольства, або індекс Хіршмана. Результати розрахунків засвідчують, що розраховані індекси концентрації упродовж 2010–2018 рр. мають, на наш погляд, середні значення, що говорить про середню ширину структури експорту вітчизняних продовольчих товарів.

Ключові слова: експорт, експортний потенціал, товарна та географічна структура експорту, експортна орієнтація, експортна квота, індекс Хіршмана, зовнішня торгівля.

Злидник М.И. МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

Статья посвящена прогностической оценке наращивания экспортного потенциала отечественных производителей сельскохозяйственной продукции. Для его комплексного исследования осуществлен расчет показателей использования этого потенциала на уровне государства, а именно: географической и товарной структуры экспорта; уровня экспортной ориентации; экспорта на одного человека; экспортной квоты; индекса внутриотраслевой торговли; индекса Хиршмана и тому подобное. Многопоказниковый анализ экспортного потенциала агропродовольственных рынков позволил сделать следующие выводы: во-первых, анализ географической структуры экспорта сельскохозяйственной продукции показывает, что Индия в период современности является крупнейшим экспортным рынком для Украины и крупнейшим торговым партнером стран Восточной Европы. Во-вторых, показатели уровня экспортной ориентации показали, что ее уровень почти всех продовольственных групп товаров все же довольно низкий. В-третьих, важным показателем для прогностической оценки экспортного потенциала отечественного продовольственного комплекса является индекс концентрации экспорта продовольствия, или индекс Хиршмана. Результаты расчетов показывают, что рассчитанные индексы концентрации на протяжении 2010-2018 гг. имеют, на наш взгляд, средние значения.

Ключевые слова: экспорт, экспортный потенциал, товарная и географическая структура экспорта, экспортная ориентация, экспортная квота, индекс Хиршмана, внешняя торговля.

Zlydnyk Marta. METHODS OF ASSESSMENT OF EXPORT POTENTIAL OF STATE PRODUCERS OF AGRICULTURAL PRODUCTS

The article is devoted to the prognostic assessment of increasing the export potential of state agricultural producers. For its complex study, the calculation of indicators of using of this potential at the state level, namely: geographical and commodity structure of exports; level of export orientation; export per person; export quota; intra-industry trade index; Hirschman index, etc. A multi-indicator analysis of the export potential of agri-food markets allowed us to draw the following conclusions. Observing the export of food products in value form, we can say about their growth in 2018 for the following food groups: sugar and confectionery; finished grain products; various food products; residues and waste from the food industry, etc. The analysis of the geographical structure of agricultural exports shows that the largest volumes of such products in 2018, Ukraine exported to India (1856 million USD or 19,68 %), to China (1171 million USD, or 12,41 %), to the Netherlands (1158 million USD, or 12,28 %), to Spain (1040 million USD, or 11,03 %), etc. Thus, India today is the largest export market for Ukraine and the largest trading partner of Eastern Europe. Indicators of the level of export orientation showed that its level of almost all food groups of goods is still quite low. Only some food groups are characterized by a significant level of export orientation, in particular: grain and grain products, the level of export orientation of which increased by 25,0 % compared to 2010, as well as oil, which is characterized by an export orientation of 95,9% in 2018. However, a negative trend is the decrease of the above indicator for milk and dairy products by 0,5 % and fruits, berries and grapes – by 5,5 %. It was found that an important indicator for forecasting the export potential of the state food industry is the index of food export concentration, or Hirschman's index. The results of the calculations show that the calculated concentration indices for 2010–2018 have, in our opinion, average values, which indicates the average structure of exports of state food products. It is proved that the Hirschman index is used in the analysis of export potential, taking into account the commodity structure of exports of food products.

Keywords: export, export potential, commodity and geographical structure of export, export orientation, export quota, Hirschman index, foreign trade.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації світової економіки розвиток зовнішньоекономічних зв'язків і торгівлі є надзвичайно важливим чинником функціонування національної економіки будь-якої держави, оскільки він має не тільки економічне, але й величезне політичне значення. Адже, виклики, які пов'язані з глобалізацією агропродовольчої системи ведуть до прискорених темпів розширення світової торгівлі продовольчими товарами, порівняно із темпами зростанням виробництва сільськогосподарської продукції і продуктів харчування. Вважаємо, що із важливих питань у процесі інтеграції України у світове економічне співтовариство є насиченість її внутрішнього ринку конкурентоспроможною агропродовольчою продукцією та розширення її експорту.

Поряд з цим, пріоритетним напрямом стратегічного розвитку продовольчого комплексу України на етапі формування взаємовідносин із світовим ринком слід вважати не лише зростання його експортних можливостей, а й удосконалення структури експорту, а основне – вихід на нові ринки з конкурентоспроможною агропродовольчою продукцією, яка б відповідала вимогам міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що дослідженню конкурентоспроможності вітчизняної продовольчої продукції на світових ринках присвячені праці багатьох вчених-економістів, зокрема: В.Г. Андрійчука, В.І. Вернадського, В.М. Гейця, В.І. Губенка, Б.М. Данилишина, Л.В. Дейнеко, О.М. Кириченко, М.А. Кравця, А.І. Кредісова, А.С. Лисецького, А. Мазаракі, Ю.В. Макогона, Б.П. Плишевського, П.Т. Саблука та ін.

Мета статті. Основною метою наукової статті є комплексне дослідження та оцінювання експортного потенціалу вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції шляхом розрахунку показників використання цього потенціалу на рівні держави, а саме: географічної та товарної структури експорту; рівня експортної орієнтації; експорту на одну особу; експортної квоти; індексу внутрішньогалузевої торгівлі; індексу Хіршмана тощо.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Одним із найпоширеніших методичних підходів до аналізу і оцінювання конкурентоспроможності підприємств та агропродовольчої продукції є дослідження цієї категорії на базі теорії міжнародного розподілу праці. Відповідно до цього підходу передумовою для завоювання галузю або підприємством міцних конкурентних позицій є наявність порівняльних переваг чи відносних переваг, що дозволяють забезпечити відносно більш низькі витрати виробництва порівняно з конкурентною галузю або фірмою.

Найбільш відомими показниками, які характеризують методи, які ґрунтуються на аналізі порівняльних та відносних переваг є [1–3]: індекс виявленої порівняльної переваги; індексу фактичних порівняльних переваг; індекс відносних торговельних переваг; індекс відносної експортної конкурентоспроможності; індекс відносної залежності від імпорту.

Комплексно оцінюючи конкурентоспроможність агропродовольчого сектору, порівняно з іншими галузями економіки використовують методику розрахунку *індексу виявленої порівняльної переваги* RCA_i , використовуючи статистичну інформацію щодо обсягів зовнішньої торгівлі країни окремими групами товарів. Вищезгадана концепція розглядає стан конкуренції окремого сектора, порівняно з іншими секторами економіки країни, причому в індикатор закладено обсяги експорту й імпорту. Індекс RCA_i (Revealed Comparative Advantage), тобто індекс вияв-

леної порівняльної переваги, уніфікує експорт та імпорт i -ї галузі із загальним експортом та імпортом усіх галузей певної країни [2, с. 59]:

$$RCA_i = \left[\frac{X_i - M_i}{X_i + M_i} - \frac{\sum (X_i - M_i)}{\sum (X_i + M_i)} \right], \quad (1)$$

де RCA_i – індекс виявленої порівняльної переваги i -ї галузі; X_i – вартість експорту продукції i -ї галузі; M_i – вартість імпорту продукції i -ї галузі.

Позитивна величина цього індексу означає, що i -та галузь має порівняльну перевагу. Якщо i -та галузь є чистим експортером, то вона більше експортує, порівняно з сукупністю всіх галузей. Від'ємна величина індексу відображає порівняльну втрату.

Комплексність оцінювання експортного потенціалу АПК та агропродовольчої продукції загалом засвідчує розрахунок показників аналізу використання цього потенціалу на рівні держави, до яких віднесемо: географічну та товарну структуру експорту; рівень експортної орієнтації; експорт на одну особу; експортну квоту; коефіцієнт покриття експортом імпорту (індекс стану балансу); індекс концентрації експорту (індекс Хіршмана) тощо.

Наше оцінювання почнемо із дослідження товарної та географічної структури експорту а також розрахунок показників динаміки – темпів росту та приросту експорту. Наводячи статистичні дані, що характеризують товарну структуру вартісних обсягів експорту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів у 2010–2018 рр., що зображено на рис. 1, спостерігаємо що з продуктів тваринного походження значного зростання серед обсягів експорту сільськогосподарської продукції набули м'ясо та істивні субпродукти, обсяг експорту яких зріс у 2018 р. на 555,8 млн дол. США, порівняно з 2007 р.; хоча, варто відзначити, обсяги експорту молока та молочних продуктів, яєць птиці, натурального меду знизилися у 2018 р. на 167,9 млн дол. США і становили 480,9 млн дол. США.

Щодо продуктів рослинництва зазначимо, що найбільшу частку експорту мають зернові культури, експортні обсяги яких зросли у 2018 р., порівняно із 2010 р., у майже 3 рази та насіння і плоди олійних рослин, обсяги експорту яких також зросли у 2018 р. на 868,4 млн. дол. США, порівняно із 2010 р.

Спостерігаючи за експортом продовольчих товарів у вартісній формі, можна стверджувати про їх зростання у 2018 р. стосовно таких продовольчих груп: цукру і кондитерських виробів із нього (366,9 млн. дол. США); готових продуктів із зерна (268,3 млн. дол. США); різних харчових продуктів (132,0 млн. дол. США); залишків і відходів харчової промисловості (1224,8 млн. дол. США) тощо. За іншими продовольчими групами спостерігаємо у 2018 р., навпаки, спад: продукти з м'яса, риби (21,7 млн. дол. США, що на 27 млн. дол. США менше у порівнянні із 2010 р.); какао та продуктів із нього (204,1 млн. дол. США, що на 387,5 млн. дол. США менше у порівнянні із 2010 р.); продукти переробки овочів (172,3 млн. дол. США, що на 38,1 млн. дол. США менше у порівнянні із 2010 р.) тощо.

Географічна структура експорту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів. Аналіз географічної структури експорту продовольчої продукції (рис. 2) засвідчує, що найбільші обсяги такої продукції у 2018 р. Україна експортувала до Індії (1856 млн. дол. США або 19,68 %), до Китаю (1171 млн. дол. США, або 12,41 %), у Нідерланди (1158 млн. дол. США, або 12,28 %), до Іспанії (1040 млн. дол. США, або 11,03 %) тощо. Отже, Індія у період сучасності є найбільшим експортним ринком для України та найбільшим торговельним партнером країни Східної Європи.

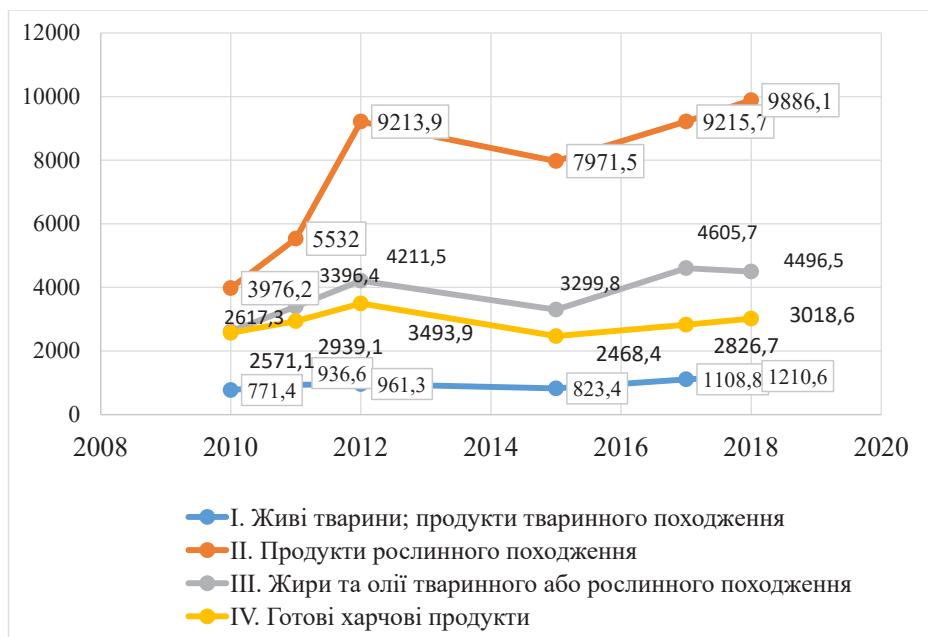

Рис. 1. Товарна структура експорту агропродовольчої продукції у 2010–2018 рр., млн. дол. США

Джерело: [4, с. 61–65]

Для оцінювання відповідності досягнутого рівня експортної діяльності обсягам виробництва продукції варто розрахувати *рівень експортної орієнтації*, який визначають як відношення обсягів експорту товарів чи послуг за певний період часу до обсягів їх виробництва за такий же проміжок часу. Вважаємо, що чим вищий рівень цього показника, тим більш експортноорієнтованою є галузь, товар чи послуга. Власні розрахунки показників рівня експортної орієнтації щодо різних груп продовольчих товарів упродовж 2010–2018 рр. подано у табл. 1.

Як засвідчує світова практика, відкритість економіки, з точки зору її зовнішньої торгівлі продовольчими товарами, визначається *експортною*

квотою щодо таких товарів, яку розраховують як відношення обсягів експорту продовольства за відповідний період до валового внутрішнього продукту у цьому ж періоді часу, відповідно. Проте, зазначимо: чим вища експортна квота, тим інтегрованішою є економіка країни у світовий економічний простір. Хоча, за даними наукових досліджень, високий рівень вищезначеного показника може супроводжуватися і низьким рівнем споживання, що є характерним для кризових ситуацій та умов. Розрахункові дані експортної квоти у 2010–2018 рр., що подано у табл. 2, свідчать про низьку інтегрованість України у світовий економічний простір.

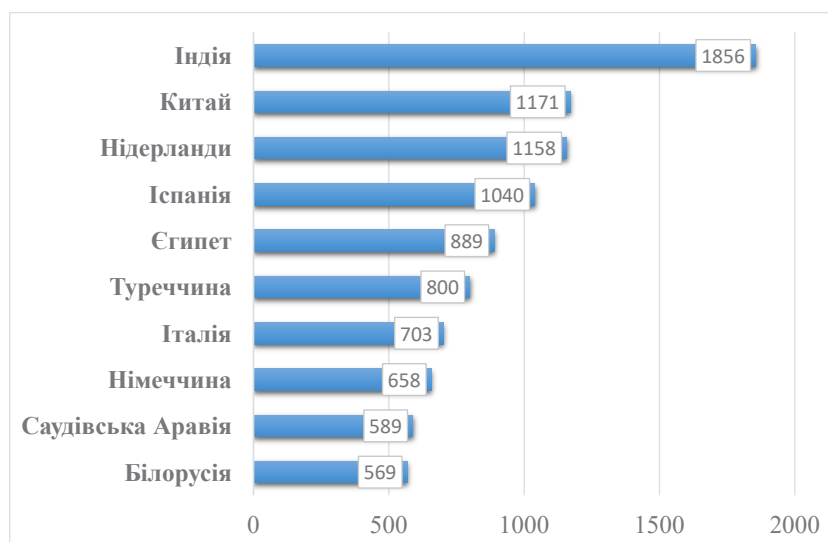

Рис. 2. Географічна структура експортних обсягів агропродовольчої продукції у вартісних показниках у 2018 р., млн. дол. США

Джерело: [5]

Таблиця 1

Динаміка рівня експортної орієнтації груп продовольчих товарів у 2010–2018 рр., %

Вид продовольчої продукції	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
М'ясо та м'ясопродукти	2,3	3,7	5,7	7,6	9,2	10,5	13,0	15,1	16,9
Молоко та молочні продукти	8,5	8,7	7,2	6,7	4,7	4,4	4,2	8,1	8,0
Яйця	7,6	7,7	7,4	9,3	13,0	13,0	12,8	17,3	20,0
Зерно та зернові продукти	36,3	26,1	60,1	44,1	52,3	63,8	62,7	68,6	61,3
Картопля	0,04	0,05	0,03	0,07	0,07	0,07	0,02	0,08	0,10
Овочі та баштанні продовольчі культури	3,8	2,9	3,2	3,6	2,8	2,2	2,2	4,6	4,4
Плоди, ягоди та виноград	16,4	9,9	14,2	13,7	14,4	12,8	11,9	11,8	10,9
Цукор	3,6	2,0	8,1	12,9	1,9	10,5	25,0	30,2	33,9
Олія	91,9	86,1	92,0	90,3	93,0	92,8	94,4	95,4	95,9

Примітка. Таблицю розраховано на основі даних Статистичного збірника “Баланси споживання основних продуктів харчування населенням України за 2010–2018 рр.” [6, с. 36]

Таблиця 2

Показники інтенсивності зовнішньої торгівлі продовольчими товарами у 2007–2018 рр.

Рік	Показник		
	Валовий внутрішній продукт, млн. грн.	Експорт на одну особу, дол. США	Експортна квота, %
2010	1082569,0	217,04	1,9
2011	1302079,0	280,79	1,8
2012	1408889,0	393,41	2,0
2013	1522700,0	366,91	5,7
2014	1566700,0	435,47	5,1
2015	1988544,0	891,65	2,0
2016	2385367,0	888,12	2,8
2017	2983882,0	1016,08	1,6
2018	3558700,0	1116,66	1,3

Примітка. Таблицю розраховано автором на основі статистичних даних [7, с. 192]

Також для аналізу експортного потенціалу вітчизняних продовольчих ринків, використовують й *індекс концентрації експорту продовольства*, або *індекс Хіршмана*. Вважаємо, що концентрація експорту є важливим фактором для країн, що розвиваються (зокрема, для України), та для країн із перехідною економікою саме тому, що останні часто значною мірою залежать від порівняно незначної кількості сировинних товарів, що забезпечують їхні прибутки від експорту. Тому для вимірювання концентрації експорту готових харчових продуктів вважаємо за доцільне розрахувати індекс Хіршмана для продовольчої групи товарів. Останній вважають якісним показником, який показує обсяг асортименту товарів (у нашому випадку продовольчих), що експортує країна. Такий показник ще прийнято називати рівнем товарної диверсифікації. Зауважимо, що чим ближчий індекс Хіршмана до

0, тим розвиненішою є товарна структура експорту. Показник розраховуємо за формулою:

$$H = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^{10} \left(\frac{X_i}{X}\right)^2} - \sqrt{\frac{1}{10}}}{1 - \sqrt{\frac{1}{10}}}, \quad (2)$$

де H – індекс концентрації експорту продовольчих товарів (індекс Хіршмана); 10 – кількість видів (груп) продовольчої продукції (15–24); i – індекс товару (від 1 до 10); X_i – вартість експорту i -го товару продовольчої групи; X – загальна вартість експорту усіх товарів продовольчої групи.

Розрахункові значення індексу концентрації експорту продовольчих товарів, де бралися до уваги продовольчі товари групи IV: “Готові харчові продукти”, подано на рис. 3.

Як зазначено вище, чим ближчий індекс Хіршмана до 0, тим розвиненішою є товарна структура експорту. Як бачимо, результати розрахунків вищевказаної таблиці засвідчують, що розраховані індекси концентрації упродовж 2010–2018 рр. мають, на наш погляд, середні значення, що говорить про середньої ширини структуру експорту вітчизняних продовольчих товарів. Тобто, такий індекс Хіршмана прийнято використовувати під час аналізу експортного потенціалу, беручи до уваги товарну структуру експорту товарів продовольчої групи.

Висновки. Багатопоказниковий аналіз експортного потенціалу агропродовольчих ринків дав змогу зробити такі висновки:

Спостерігаючи за експортом продовольчих товарів у вартісній формі, можна стверджувати про їх зростання у 2018 р. стосовно таких про-

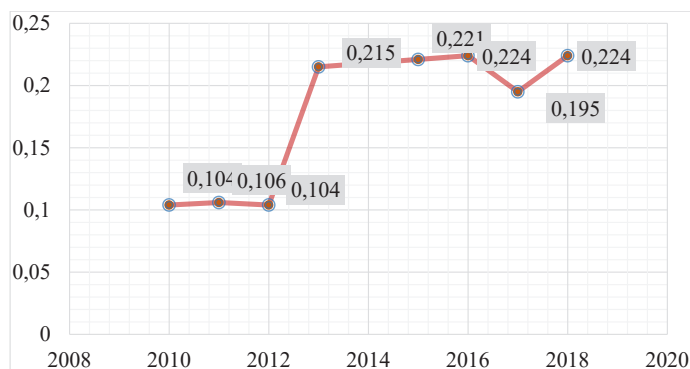

Рис. 3. Динаміка індексу Хіршмана для товарів продовольчої групи у 2010–2018 рр.

довольчих груп: цукру і кондитерських виробів із нього (366,9 млн. дол. США); готових продуктів із зерна (268,3 млн. дол. США); різних харчових продуктів (132,0 млн. дол. США); залишків і відходів харчової промисловості (1224,8 млн. дол. США) тощо. За іншими продовольчими групами спостерігаємо у 2018 р., навпаки, спад: продукти з м'яса, риби (21,7 млн. дол. США, що на 27 млн. дол. США менше у порівнянні із 2010 р.); какао та продуктів із нього (204,1 млн. дол. США, що на 387,5 млн. дол. США менше у порівнянні із 2010 р.); продукти переробки овочів (172,3 млн. дол. США, що на 38,1 млн. дол. США менше у порівнянні із 2010 р.) тощо.

Аналіз географічної структури експорту сільськогосподарської продукції засвідчує, що найбільші обсяги такої продукції у 2018 р. Україна експортувала до Індії (1856 млн. дол. США або 19,68 %), до Китаю (1171 млн. дол. США, або 12,41 %), у Нідерланди (1158 млн. дол. США, або 12,28 %), до Іспанії (1040 млн. дол. США, або 11,03 %) тощо. Отже, Індія у період сучасності є найбільшим експортним ринком для України та найбільшим торговельним партнером країн Східної Європи.

Показники рівня експортної орієнтації засвідчили, що її рівень майже усіх продовольчих груп товарів усе ж доволі низький. Лише деякі групи продовольства характеризуються значним рівнем експортної орієнтації, зокрема: зерно та зернові продукти, рівень експортної орієнтації якого зріс на 25,0 %, порівняно з 2010 р., і досяг рівня 61,3 % у 2018 р., а також олія, що характеризується рівнем експортної орієнтації у 95,9 % у 2018 р. (на 4,0 % вище, ніж аналогічний показник 2010 р.). Проте негативною тенденцією є зниження вищезначеного показника щодо молока та молочних продуктів на 0,5 % та плодів, ягід та винограду – на 5,5 %.

З'ясовано, що важливим показником для прогностичного оцінювання експортного потенціалу вітчизняного продовольчого комплексу є індекс концентрації експорту продовольства, або індекс Хіршмана. Результати розрахунків засвідчують, що розраховані індекси концентрації упродовж 2010–2018 рр. мають, на наш погляд, середні значення, що говорить про середню ширину структури експорту вітчизняних продовольчих товарів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Scott L., Vollrath T. Global Competitive Advantage and Overall Bilateral Complementary in Agriculture: Statistical Review. United

- States Department of Agriculture, Economic Research Service. *Statistical Bulletin*. № 850. Washington, 1992. 182 p.
2. Сенишин О.С. Напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продовольчої продукції на світових ринках. *Науковий вісник Херсонського державного університету : збірник наукових праць*. 2014. Вип. 6/2014. Ч. 2. С. 58–60.
3. Senyshyn O., Kundytskyj O., Klepanchuk O. An index analysis for the assessment of the competitiveness of food products in Ukraine. *Journal of Competitiveness: scientific periodical journal*. Issue 11(2). Czech Republic: Tomas Bata University in Zlín Centre, 2019. P. 130–143.
4. Зовнішня торгівля України: статистичний збірник / відпов. за випуск А. Фризоренко. Київ : Державна служба статистики України, 2019. 102 с.
5. Основні показники зовнішньої торгівлі України. Український клуб аграрного бізнесу (UCAB). URL: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/zovnishni_rinki/osnovni_pokazniki_zovnishnoi_torgivli_ukraini (дата звернення: 18.08.2020).
6. Баланси споживання основних продуктів харчування населенням України за 2018 рр. : статистичний збірник / за ред. О.М. Прокопенка. Київ : Державна служба статистики України, 2019. 59 с.
7. Статистичний щорічник України за 2018 рік / за ред. І.Є. Вернера. Київ : Державна служба статистики України, 2019. 482 с.

REFERENCES:

1. Scott L., Vollrath T. (1992). Global Competitive Advantage and Overall Bilateral Complementary in Agriculture: Statistical Review. United States Department of Agriculture, Economic Research Service. *Statistical Bulletin*. No 850. Washington.
2. Senyshyn O.S. (2014). Napriamy pidvyshhennja konkurentosproможnosti vitchyznjanoi prodovol'choji produkciji na svitovykh rynkakh [Directions for increasing the competitiveness of state food products on world markets]. *Naukovyj visnyk Kherson's'kogo derzhavnogo universytetu*, vol. 6(2), pp. 58–60. [in Ukrainian]
3. Senyshyn O., Kundytskyj O., Klepanchuk O. (2019). An index analysis for the assessment of the competitiveness of food products in Ukraine. *Journal of Competitiveness: scientific periodical journal*, issue 11(2), pp. 130–143.
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2019). *Zovnishnia torhivlia Ukrainy* [Ukraine's foreign trade]. Kyiv. [in Ukrainian]
5. Osnovni pokaznyky zovnishnjoji torhivli Ukrainy (2018). *Krajins'kyj klub aghramogho biznesu (UCAB)*. Available at: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/zovnishni_rinki/osnovni_pokazniki_zovnishnoi_torgivli_ukraini/ (accessed 18 August 2020).
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2019). *Balansy spozhyvannja osnovnykh produktiv kharchuvannja naseleennjam Ukrainy za 2018 rr.* [Balances of consumption of basic foodstuffs by the population of Ukraine for 2018]. Kyiv. [in Ukrainian]
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2019). *Statystychnyj shhorichnyk Ukrainy za 2018 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2018]. Kyiv. [in Ukrainian]

*Стаття надійшла до редакції 08.09.2020.
The article was received 08 September 2020.*